

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

Stages of Development of Professional Lexicon in Uzbek Linguistics

Mirzoramimov Shamsiddin Asatullo o‘g‘li

ORCID ID: 0009-0002-5158-4977

1st-year Master’s Student, Program: Uzbek Language and Literature
University of Journalism and Mass Communications of Uzbekistan

E-mail: mirzoramimovshamsiddin5@gmail.com

Abstract. This article examines the historical stages of development of professional lexicon in Uzbek linguistics. Based on the works of leading Uzbek scholars (A. Nurmonov, A. Rustamov, M. Mirtojdiyev, Sh. Shoabdurahmonov, S. Usmonov, and B. Karimov), four main periods are distinguished: the early 20th century – 1930s (dominance of Arabic and Persian terms); 1930–1950s (active borrowing of Russian and international terminology); 1960–1980s (enrichment of terminological systems through internal language resources); and the post-1990 period (development of national terminology, standardization, and the emergence of digital and AI-related terms). The study concludes that systematic research into the evolution of professional lexicon is crucial for solving theoretical and practical issues in Uzbek terminology.

Keywords: professional lexicon, terminology, Uzbek linguistics, terminology studies, lexicography

O‘zbek tilshunosligida professional leksikaning rivojlanish bosqichlari

Mirzoramimov Shamsiddin Asatullo O‘g‘li

ORCID ID: 0009-0002-5158-4977

O‘zbekiston jurnalistika va ommaviy
kommunikatsiyalar universiteti

O‘zbek tili va adabiyoti yo‘nalishi 1- bosqich magistranti

mirzoramimovshamsiddin5@gmail.com

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

Kalit soʻzlar: professional leksika, terminologiya, oʻzbek tilshunosligi, atamashunoslik, leksikografiya

Oʻzbek tilshunosligida professional leksika tushunchasi muayyan kasb yoki faoliyat sohasiga oid atama va tushunchalar majmui sifatida eʼtirof etiladi. Akademik A.Nurmonov taʼkidlaganidek, “terminologik tizimning shakllanishi tilning ijtimoiy funksiyasini kengaytirishning asosiy omillaridan biridir”¹.

Professional leksikaning rivojlanish bosqichlarini quyidagi davrlarga ajratish mumkin:

1. XX asr boshlari — 1930-yillar: yangi oʻzbek adabiy tili shakllanishi davrida arabiy va forsiy atamalar ustunlik qilgan. Tilshunos olim A.Rustamov yozishicha, “bu davrda terminlarning aksariyati anʼanaviy sharq ilm-fani merosi asosida yuzagakelgan”².
2. 1930–1950-yillar: rus va xalqaro terminlarning faol kirib kelishi davri. M.Mirtojiyevning qayd etishicha, “bu bosqichda atamalarning kirill grafikasiga moslashtirilishi koʻplab lingvistik muammolarni keltirib chiqargan”³.
3. 1960–1980-yillar: terminologik tizimlarning ichki imkoniyatlar hisobiga boyitilishi. Sh.Shoabdurahmonov taʼkidlaganidek, “soha terminlarining leksik-semantik guruhlari aynan mana shu davrda tizimli ravishda shakllana boshlagan”⁴.
4. 1990-yildan keyingi davr: mustaqillik yillarida oʻzbek atamashunosligi milliy asosga tayangan holda rivojlandi. Tilshunos olim S.Usmonovning fikricha, “bu davrda asl oʻzbekcha ildizlar asosida yangi terminlar yaratish, sinonimik qatorlarni qisqartirish va terminlarni standartlashtirishga alohida eʼtibor qaratildi”⁵. Zamonaviy tadqiqotlarda esa “sunʼiy intellekt va raqamli texnologiyalar bilan bogʻliq terminologik apparatning vujudga kelishi”⁶ kuzatilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, professional leksikaning bosqichma-bosqich rivojlanishini tizimli oʻrganish oʻzbek terminologiya fanining nazariy va amaliy muammolarini hal etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

Foydalanilgan adabiyotlar

- ¹ Nurmonov A. O‘zbek terminologiyasining nazariy asoslari. – Toshkent: Fan, 2005.– B.47.
- ² Rustamov A. O‘zbek adabiy tili tarixi. – Toshkent: O‘qituvchi, 1992. – B. 112.
- ³ Mirtojdiyev M. O‘zbek tilining funksional uslublari. – Toshkent: Fan, 1998. – B. 84.
- ⁴ Shoabdurahmonov Sh. Hozirgi o‘zbek adabiy tili. – Toshkent: O‘qituvchi, 1986. – B.201.
- ⁵ Usmonov S. O‘zbek atamashunosligi: an’ana va yangilanish. – Toshkent: Mumtozso‘z,2010.–B.56.
- ⁶ Karimov B. Raqamli turkologiya: terminologik aspekt. // O‘zbek tili va adabiyoti jurnali. – 2024. – №3. – B. 32.